

ДИМИТЪР АГУРА – ЕДИН ОТ БЕЛЕЖИТИТЕ БЪЛГАРСКИ СТРОИТЕЛИ (1892–1977)

Никола Караиванов

Резюме. Един от най-известните строителни инженери, работили в областта на българското строителство повече от половин век, е инженер Димитър Агура (1892–1977 г.) Завършил Висшето техническо училище във Виена през 1921 г., той създава собствено инженерно-строително бюро, което изпълнява проектирането и ръководи строителството на стотици сгради в столицата и страната между двете световни войни. Като активен общественик, инж. Агура е основател и пръв председател на Българската инженерно-строителна камара (1937 г.), а през 1942 г. е избран и за председател на Съюза на българските инженери и архитекти. Той има огромни заслуги и за откриването през 1942 г. и на Държавното висше техническо училище в София. Истински патриот, той участва като доброволец в Балканската и Междусъюзническата война от 1912–1913 г., а после в Първата световна война, към края на която става офицер. Воюва в състава на Първа българска армия във Втората световна война от 1944–1945 г. И след Девети септември 1944 г. инж. Агура работи честно и всеотдайно в различни държавни строителни институти и фирми.

Keywords: eminent, builders, construction

В семейството на преподавателя в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, професора по история Димитър Агура на 30 юли 1892 г. в София се ражда трета рожба – Димитър Димитров Агура. Преди Димитър в семейството на Анастасия и проф. Димитър Агура се раждат още две дъщери – Недялка и Елена. Основно образование Димитър Агура получава и в днес съществуващото училище „Васил Априлов“ на ул. „Шипка“ в столицата, а след това завършва с пълно отличие Първа мъжка гимназия през 1909 г.

През септември 1909 г. Димитър Агура постъпва студент специалност „Строително инженерство“ в прочутото в цяла Европа Висше техническо училище във Виена. С голямо трудолюбие и старание той усвоява немски език и същевременно успешно взема всички изпити в първите две години от своето учение в австрийската столица. Ваканцията той прекарва у дома, но току-що пристигнал във Виена през септември 1911 г., получава вест, че баща му е починал и младежът

пътува за погребението му в София. Третата учебна 1911–1912 г. от следването му минава под знака на тежка скръб и материални лишения. През есента на 1912 г. в България е обявена мобилизация за Балканската война и въпреки че Димитър Агура не подлежи на мобилизация, той се записва като доброволец в железопътните войски и изкарва двете Балкански войни.

През 1913–1914 г. Димитър Агура завършва четвъртата година от следването си и отново прекъсва – този път за пет години. По време на Първата световна война Димитър Агура е мобилизиран в железопътните войски на Българската армия. Служи и възстановява железопътни мостове в района на Пирот, след това на гара Сичево, преместен в Скопие през 1916 г. Тук е зачислен в прочутата Школа за запасни офицери на полковник Борис Дрангов, но се разболява от малария и е изпратен в София да се лекува. След като оздравява, Агура следва във Военното училище – Школата за запасни офицери, която завършва с чин подпоручик. Ръководи възстановяването на железопътни мостове по линията Гостивар–Кичево, след това подпоручик Агура е назначен за началник на склада на железопътните войски на армията, на която длъжност го заварва краят на Първата световна война.

През септември 1918 г. Димитър Агура се венчава за габровката Велика Начева и двамата младоженци живеят известно време в Габрово. След това с материалната помощ на родителите на съпругата си Агура заминава за Виена и завършва висшето си образование като строителен инженер. Дипломира се през 1921 г., инж. Агура се завръща в България и се установява да живее и работи в столицата.

Един от първите обекти, на който инж. Димитър Агура работи, е при построяване на водната централа „Въча“ и свързания с нея язовир. След това той постъпва като инженер-железобетонист в голямата софийска строителна фирма „Строителна банка – Градово“. Като първа работа във фирмата е ръководството и изпълнението на сградата на печатница „Графика“ на площад „Славейков“. След това работи като служител-експерт по железобетонните конструкции в Министерството на благоустройството, Министерство на железниците и Министерство на земеделието – отделението за водно строителство. През 1924 г. той създава и регистрира самостоятелно „Инженерно-строително бюро инж. Димитър Агура“. Започва усилена работа, в която инж. Агура прави изчисления, планове и ръководството при строежите на железобетонни конструкции на много сгради както в София, така и в провинцията. Бюрото на инж. Димитър Агура ръководи от 10 до 50 обекта на година. Освен със специализираните железобетонни конструкции инж. Агура започва да работи и в строителството.

При основаването на Българската инженерно-строителна камара през 1937 г. инж. Димитър Агура е избран за неин пръв председател, като полага огромни усилия в тази организация, която обединява първоначално 1100 членове – българските строителни инженери и архитекти на частна практика. През 1942 г. на висшия форум на втора професионално-обществена организация – конгреса на Съюза на българските инженери и архитекти, инж. Агура единодушно е избран

за председател, на следващия конгрес през 1943 г. отново е преизбран на поста. Той, заедно с членовете на Управителния съвет на Съюза, изработва основни правила за създаване на българско висше техническо училище, което да подготвя за българската икономика инженери по разни специалности и архитекти. В Министерския съвет са внесени проучванията и разчетите за необходимите кадри, за специалностите и числеността на студентите, които да се приемат ежегодно. Тези разчети се ползват при създаването на Държавното висше техническо училище през 1942 г., което започва само с един Строителен факултет, а през 1945 г. това висше училище прераства в Държавна политехника с няколко факултета. Инж. Агура остава председател на Съюза на българските инженери и архитекти и след Девети септември и остава на този пост до приемане на Закона за закриването на организацията през 1949 г.

От 1 ноември 1944 г. инж. Димитър Агура е мобилизиран в състава на Първа българска армия и е ротен командир на Пионерна рота в Хърватско и Унгария. След това през март 1945 г. той е върнат като ротен командир на железопътна рота на гара София и тук дочаква края на войната и своята демобилизация.

След Девети септември 1944 г. „Инженерно-строителното бюро на инж. Димитър Агура“ функционира до средата на 1948 г., като дава професионални съвети, изчисления и планове главно по възстановяване на разрушените от бомбардировките сгради в София, включително и възстановяване на разрушеното собствено жилище.

През март 1948 г. инж. Димитър Агура е назначен като съветник на Държавно строително обединение – София. Той дава своите знания и практически опит за полагане на сериозни научни основи на държавното строителство. От средата на 1949 г. е назначен за главен инженер на комплекс от 30 обекта на Авторемонтния завод на гара Искър. На обектите работят около 2000 работници. Благодарение на изключителните професионални и организаторски качества на инж. Агура строежите на Авторемонтния завод са завършени в средата на 1950 г., като заедно с това са изградени 11 големи жилищни блока и сградата на Театъра на работниците от Авторемонтния завод. В края на 1950 г. и през първата половина на 1951 г. той е главен инженер на строежа на Транспортното училище (днес Висше транспортно училище „Тодор Каблешков“) от 8 сгради, железопътна депо и работилница.

От 1951 и 1952 г. инж. Димитър Агура е главен инженер на Четвърти строителен район – София. И отново следват важни за България обекти като хангара за ремонт на самолети към аерогара София, който се оказва изключително сложен строеж за изпълнение. Той работи и на други строежи в района, предсрочно и качествено завършвани, благодарение на рационализиране на строителните технологии и организация на работа.

На 1 януари 1953 г. инж. Агура е назначен за главен инженер на провинциалното „Стройобединение“ – София. Той е ръководител на големи строежи в

Перник, Костинброд (фабрика „Оливия“ от 12000 кв. м), Благоевград и други. През юни 1953 г. е назначен главен инженер на „Транспроект“, където работи до април 1954 г., когато е преместен на работа в Четвърти стройрайон – София. Като председател на комисията по качествен контрол на строителството, инж. Агура проявява висок професионализъм, строгост и възискателност, като същевременно оказва помощ на техническите ръководители, бригадирите и майсторите на строителните обекти.

Невероятното себепредаване на инж. Агура, работейки през годините по 12 и повече часа и без отпих, се отразява на здравето му, което води до преживени от него два инфаркта през 1958 г. и това го принуждава да се откаже до 1961 г. от всякаква умствена и физическа работа. От 1961 г. той е привлечен като консултант в същия Четвърти стройрайон – София, за проверка на документацията и работи до 1973 г., когато заради напредналата си 81-годишна възраст и крайно влошеното си здраве той получава лекарска забрана да работи. Инж. Димитър Агура умира в София на 30 януари 1977 г. на 85-годишна възраст.

Необходимо е да кажем и няколко думи за семейството на инж. Димитър Агура. Както споменахме по-горе, през 1918 г. той се венчава за габровката Велика Начева, с която живеят съвместно 59 години като една прекрасна фамилия в радост и тежки изпитания, „докато смъртта ги раздели“ през 1977 г., когато почива инж. Агура. Семейството на Велика и Димитър Агура имат трима синове. Най-големият – Димитър, роден през 1922 г., завършва архитектура в Германия, през 1942 г. емигрира в САЩ и се утвърждава като един от най-големите американски архитекти, починал през 2001 г. Вторият син – Атанас Агура, роден през 1926 г., е бележит български архитект, починал през 2008 г. Третият син – инж. Константин Агура, е роден през 1929 г., днес живее в семейното жилище.

В заключение можем да обобщим професионалната кариера на инж. Димитър Агура, като се започне от получаването на диплома от Висшето техническо училище във Виена за строителен инженер през 1921 г. до последните професионални ангажименти в Четвърти стройрайон – София, през 1973 г. Това са 52 години, посветени на строителството в България. За това време в живота му, както и на всички от неговото поколение, има една разделна дата – Девети септември 1944 г. Дотогава инж. Димитър Агура е един от водещите специалисти на България по железобетонното строителство, има собствено бюро и освен това е активен общественик при създаването и ръководенето на браншовите строителни организации. Той доказва и своя горещ патриотизъм и родолюбие, участвайки като доброволец в Балканската и Междусъюзническата война от 1912–1913 г., а после в Първата световна война, към края на която става офицер и участието му в състава на Първа българска армия във Втората световна война от 1944–1945 г.

Комунистическият преврат през септември 1944 г. поставя на тежки изпитания българската интелигенция, особено тези специалисти, които са изявиени, със своя труд са осигурили добър бит и имат обществен авторитет.

Инж. Агура не прави изключение. Той не е свързан с българската политика, но въпреки това през 1948 г. инж. Агура и неговото семейство са определени да бъдат изселени в Тутраканско и от тази мярка го спасява застъпничеството на съветски инженер, който ръководи строежа на Авторемонтния завод на гара Искър. Но средният му син Атанас Агура прекарва две години в ада на комунистическите лагери. И в следващите години той има неприятности от различни комунистически чиновници, изразяващи се в подозрения, несправедливи обвинения, премествания на друга работа. На всичко това той противопоставя своя изключителен професионализъм, къртовска работа и въпреки идеологическите предразсъдъци на неговите началници е оценяван и запазван като труженик. Цялата професионална половинвековна дейност на инж. Димитър Агура може да се характеризира като честен и самоотвержен труд с отдаване на всички сили, знания и опит за едно частно и държавно строителство с европейски стандарти и ниво, на един добросъвестен, изключително работлив и достоен българин и строител на България.

DIMITAR AGURA – ONE OF THE EMINENT BULGARIAN BUILDERS (1892–1977)

Abstract. One of the most famous engineers who worked in the Bulgarian construction more than half a century engineer Dimitar Agura (1892–1977). The Graduate Technische Hochschule in Vienna in 1921, he set up his own civil engineering office performing design and manage the construction of hundreds of buildings in the capital and the country between the two world wars. As an active public engineer Agoura was the founder and first President of the Bulgarian Chamber of Construction Engineering (1937) and in 1942 was elected President of the Union of Bulgarian engineers and architects. He has great merit and opening in 1942 and the State Higher Technical School in Sofia. A true patriot, he participated as a volunteer in the Balkan Wars of 1912-1913, the then World War, the end of which is an officer. Fought in the composition of the First Bulgarian Army in World War II from 1944-1945. And after 1944 engineer Agoura honestly and dedicatedly working in various government institutes and construction companies.

Assistant professor Nikola Karaivanov

✉ Sofia University „St. Kliment Ohridski“
Department of Information in – Service Training Teachear
Sofia, Bulgaria
e-mail: karaivanov_n.b@abv.bg